

ISSN 2521-1366 (Online), ISSN 2415-802X (Print)

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра культурології та музеєзнавства

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ

***Альманах
наукового товариства «Афіна»
кафедри культурології та музеєзнавства***

Випуск 16

Засновано у 2003 році

Рівне – 2016

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ: Альманах наукового товариства „Афіна” кафедри культурології та музеєзнавства. – Вип. 16 / За ред. проф. В.Г. Виткалова. – Рівне: РДГУ, 2016. – 286 с.

Головний редактор:

Виткалов В.Г. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри культурології та музеєзнавства РДГУ

Редакційна колегія:

Волков С.М. – доктор культурології, професор, заступник директора з наукової роботи Інституту культурології НАМУ

Виткалов С.В. – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри культурології та музеєзнавства РДГУ (заступник головного редактора, відповідальний секретар)

Випих-Гавронська А. – доктор мистецтвознавства (габілітований), професор, проректор відділу розвитку Академії ім. Я. Длугоша (Польща)

Петрова І.В. – доктор культурології, професор, завідувач кафедри культурно-дозвілєвої діяльності КНУКіМ

Єфіменко А.Г. – доктор мистецтвознавства, професор Українського Вільного університету (Мюнхен, Німеччина)

Пелех Ю.В. – доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи РДГУ

Потапчук Т.В. – доктор педагогічних наук, професор кафедри пісенно-хорової практики та постановки голосу РДГУ

Круль П.Ф. – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри теорії та історії виконавського мистецтва Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника

Кушнарєнко Н.М. – доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи ХДАК

Постоловський Р.М. – кандидат історичних наук, професор, ректор РДГУ

Сабадаш Ю.С. – доктор культурології, професор кафедри культурології та інформаційної діяльності Маріупольського державного університету

Стоколос Н.Г. – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри релігієзнавства і теології Національного університету „Острозька академія”

Костюк Л.К. – кандидат історичних наук, доцент кафедри культурології і музеєзнавства РДГУ

Швецова-Водка Г.М. – доктор історичних наук, професор кафедри документальних комунікацій та бібліотечної справи РДГУ

Яремко-Супрун Н.О. – доктор мистецтвознавства, професор кафедри музичного фольклору РДГУ

Рецензент:

Гончарова О.М. – доктор культурології, професор Київського національного університету культури і мистецтв

Науковий редактор і упорядник випуску – **проф. Виткалов В.Г.**

Видання зареєстровано ISSN International Centre (Paris, FRANCE):
ISSN 2521-1366 (Online), ISSN 2415-802X (Print)

Видання індексується Google Scholar, РИНЦ (РФ) та Index Copernicus

Редакція не завжди поділяє точку зору автора. За точність наведених цитат, імен, прізвищ, дат відповідальність несуть автори.

Друкується за рішенням вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 11 від 24.11.2016 р.)

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації, серія КВ № 15561-4033 Р.
Зареєстровано Міністерством юстиції України, наказ № 1489/5 від 18.08.2009 р.

**ВОПЛОЩЕННЯ ПЕСЕННОГО СЛОВА КОБЗАРЯ В ВОКАЛЬНОЙ МУЗИКЕ
НА ТЕКСТИ Т.ШЕВЧЕНКА В КИЄВСЬКІЙ ОБЛАСТІ (НА БОГУСЛАВЩИНІ)**

Цуп Юрій Віталєвич, старший преподаватель школи искусств, г. Богуслав

Рассматриваются музыкальные интерпретации на стихи Т.Шевченко в вокальном творчестве композиторов конца XIX – начала XX в. художественными коллективами г. Богуслава. Приводятся биографические факты присутствия Кобзаря в Богуславе, подтвержденные документально и исторические персоналии, которые сыграли ключевую роль в судьбе гения.

Ключевые слова: XIX-XXI в., певческое слово Кобзаря, вокальная шевченкіана.

**EMBODIMENT OF SINGING WORD OF KOBZA-PLAYER IS IN VOCAL MUSIC
ON TEXTS OF SHEVCHENKO'S IN KYIV REGION**

Tzup Yuri, chief teacher of Boguslav Art School

Musical interpretation is examined on the verse of Shevchenko's in vocal work of composers of end of XIX-pochatku of XX of century Displace attention on works from this list, which are executed by the artistic collectives of Boguslav. The biographic facts of presence of Kobza-player are given in Boguslav, that it is confirmed documentarily. Figures which played a key role in the fate of Shevchenko are remembered.

Key words: XIX-XXI of century, singing word of Kobza-player, vocal shevchenkiana.

UDC 78.071.1(477.41);821.161.2

**EMBODIMENT OF SINGING WORD OF KOBZA-PLAYER IS IN VOCAL MUSIC
ON TEXTS OF SHEVCHENKO'S IN KYIV REGION**

Tzup Yuri, chief teacher of Boguslav Art School

The aim of our development is the study of the distribution of the vocal-choral works written by composers of different periods to the words of Taras Shevchenko on Kiev area, in particular Boguslav. Relevant this topic has become in the context of the celebration of the 200th birthday of the great poet.

The research methodology was the use of my practical experience in two leading creative teams Boguslavskiy: the Capella. In Kosice, which is one of the leading popularizers of works on poems by Shevchenko in Ukraine repeatedly performed themed recitals, where I was concertmaster for 25 years. And the ensemble of folk instruments «Dolja», boguslawka school of arts, the head of which I was from 2000 to 2015, which has created a Shevchenko program of his own arrangements, recorded audio CDs and made a cycle of solo recitals and was marked by the jubilee medal on the occasion of the 200th anniversary of Taras Shevchenko. It was also analyzed the vocal and choral heritage of M.Lysenko the founder of the establishment of Shevchenko's repertoire, has become a cornerstone for many followers.

Results. Geographically, we share a border with the homeland of Shevchenko, so I used materials from the local history Museum on the facts of presence of the poet in Boguslav, his relationship with Sashenka. Used studies by F.Kolessa and S.Lyudkevych and modern scholars about the features of the rhythmic of the poems that create a special aura feeling spocast words.

Novelty can be considered the facts of geographical expansion of concert venues where the music on the verses of the bard performed by Bohuslav art collectives, the expansion of this repertoire through works written by composers of the Diaspora.

Key words: XIX-XXI centuries, the melodiousness of the Shevchenko's words, the vocal shevchenkiana.

Надійшла до редакції 1.11.2016 р.

УДК 725.94(477.81)

**ПАМ'ЯТНИК Т. ШЕВЧЕНКУ ЯК ОДИН З ЕЛЕМЕНТІВ
КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОЇ СПАДЩИНИ М. РІВНЕ**

Сташук Олександр Андрійович, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва,
Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне

Наведено огляд основних етапів спорудження пам'ятника Т.Шевченку в м. Рівне. Проаналізовано архітектурно-мистецькі чинники даної споруди як монументального пам'ятника, що став об'єднуючим елементом у забудові центральної частини міста; висвітлено роль архітектурної пам'ятки як одного з важливих елементів культурно-мистецької спадщини м. Рівне, вказано на соціальні протистояння, які стояли на перешкоді.

Ключові слова: пам'ятник Т.Шевченкові, монументальний ансамбль, архітектурна пам'ятка, скульптура, культурно-мистецька спадщина.

Постановка проблеми. Через два роки громадськість Рівненщини буде відзначати 25-ліття встановлення пам'ятника Т.Шевченкові, спорудженого на майдані Незалежності 1999 р. Пам'ятник не лише об'єднав окремі елементи простору центральної площі міста; він став оригінальним його знаком-символом, важливим у культурно-мистецькій спадщині. Тож варто означити окремі архітектурно-художні та соціально-історичні аспекти появи цього монумента.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Переважна більшість публікацій щодо пам'ятника присвячувалася його відкриттю і мала довідково-інформаційний характер. Автори вказували на важливість даної події для Рівного й області, пов'язували її з історичними змінами в історії держави. Так, окремі соціально-історичні аспекти створення пам'ятника розглядали Б.Степанишин, Т.Більчик, Ю.Берега та ін. У збірнику «Пам'ятники, пам'ятні знаки, меморіальні дошки Рівненської області» з чи не найбільшою повнотою відображені відомості про наявні пам'ятки в території області, у т.ч. й про цей пам'ятник [3; 102]. Але ґрунтовних наукових досліджень його монументально-скульптурних характеристик не проводилося, як і не висвітлювалися основні соціально-історичні аспекти створення пам'ятника.

Мета статті: виявити художні характеристики пам'ятника у взаємозв'язку з окремими соціально-історичними аспектами, пов'язаними з його спорудженням.

Виклад основного матеріалу. Місто є специфічним середовищем для життєдіяльності людини. Оскільки сучасне місто є «інтегрованим простором при великому різноманітті предметно-функціональної спеціалізації своїх окремих елементів та ланок» [8; 36], відповідно його пейзаж постійно змінюється, впроваджуються нові форми та засоби життєдіяльності людей в усій її повноті. Загальну архітектуру міста визначають різноманітні архітектурні споруди, пам'ятки, твори монументальної скульптури. Разом із творами декоративної та паркової скульптури монументи є чи не найважливішими в процесах трансформації ідей базових культурно-художніх явищ, саме монументи створюють «особливе образне поле естетичної дії, що є художнім вбранням міста» [8; 54].

В обласному центрі монументом, що організовує й об'єднує розрізнені архітектурні елементи центральної площі міста, є пам'ятник Т.Шевченку. Його спорудження розпочиналося і супроводжувалося дебатами, суперечками, відвертою неприязню та ворожнечею між організаціями і товариствами, що мали відношення до пам'ятника. Мало місце й звернення міської влади до Кабінету Міністрів УРСР, який і ухвалив рішення про спорудження пам'ятника. Для його встановлення пропонувався міський парк.

Відомо також і про проведення конкурсу на кращий проект, що розтягнувся на декілька років і його результати підведено 26 грудня 1991 р. на засіданні журі на чолі з головним архітектором міста Л.Закревським. Кращим визнано проект скульпторів П.Подольця, В.Стасюка, Е.Миська та архітектора В.Ковальчука [2].

Варто вказати і на прийняте всупереч рекомендаціям центральних органів рішення споруджувати пам'ятник не в парку, а на центральній площі міста – Майдані Незалежності. Оточена з усіх сторін центральними міськими вулицями, адміністративними та житловими будинками, кінотеатром центральна площа міста як жодна інша найкраще підходила для майбутнього пам'ятника. Обране місце є важливим також з образно-сміслової точки зору, його можна віднести до тих, які є «...математично точними центрами, ...ключем до пропорцій твору (пам'ятника) і його оточення; в таких місцях поєднуються всі умови для проголошення пластичної мови художника» [5; 157].

Отже, перед авторами стояло непросте завдання: пам'ятник повинен відповідати вимогам сучасної монументальної пластики, у т.ч. й вимогам «прив'язки» до організованого архітектурно-скульптурного ансамблю. Тому робота над удосконаленням проекту продовжувалася, а його остаточний варіант затверджено 7 квітня 1994 р. на засіданні художньої ради при Львівській експериментальній кераміко-скульптурній фабриці під головуванням В.Ярича [2].

Автори надавали великого значення моделі майбутнього монументу, вона піддавалася всебічному контролю та експертним оцінкам. Тому при створенні гармонійного ансамблю скульптура підкоряється архітектурі та пейзажу, стає кульмінаційним центром у монументально-архітектурній єдності. Усі ці ознаки виявлені в моделі пам'ятника (модель у гіпсі завершено до 1996 р.). Майбутній монумент вирішено виконати висотою 5,8 м., постаменту – 2,2 м.

Згідно принципів гармонізації майбутнього ансамблю, проект передбачав одночасне упорядкування усієї площі та відповідне оформлення оточуючих забудов і пішохідної території в межах існуючої транспортної схеми. Так, одночасно передбачалося вдосконалити архітектуру малих форм (освітлювальні ліхтарі, лави, мощення гранітної площі тощо). Монумент виконувався на скульптурно-керамічній фабриці Львівської спілки художників на кошти міського бюджету, товариства «Просвіта», банку «Україна», партії «Народний Рух», деяких інших організацій. Для визначення правильності масштабу майбутнього монументу виконувалося макетування, «прив'язка» його до існуючої площі зі всіма архітектурними спорудами. Для цього пам'ятник було виконано з фанери в натуральну величину і встановлено по центру площі. За допомогою такого прийому визначено найважливіші показники майбутнього пам'ятника – точку посадки, загальну висоту фігури з постаментом, моменти сприйняття з різних точок зору тощо. Макетування дозволило визначити габаритні розміри пам'ятника: загальна його висота (разом із постаментом) становить 9 м., висота постаменту (разом із базою) – 3 м.

На відліття пам'ятника витрачено майже 5 т. бронзи. Всередині пам'ятника знаходиться особлива металева конструкція, що скріплює монумент, утримує його окремі фрагменти, робить споруду особливо міцною. Для постаменту використано граніт Токовського кар'єру (Дніпропетровщина), що має приємний темно-малиновий відтінок.

З різних причин встановлено лише постамент із пам'ятником і розетка (основа), інші елементи ансамблю доопрацьовувалися пізніше, окремі з них так і залишилися невиконаними. Для досягнення єдиного

просторового ритму та архітектурної цілісності ансамбль центральної площі міста потребує подальшого упорядкування, різноманітні архітектурні деталі – освітлювальні ліхтарі, лави, мощення гранітної площі, конструктивні вузли, елементи озеленення та інше мають бути вирішені в сучасних стильових формах.

Із спорудженням пам'ятника площа набула цілком визначених та закінчених композиційних характеристик обмеженого чіткими ритмами простору, завершеного і самостійного. Постаць Т.Шевченка зайняла належне місце у цьому просторі, вона немов випромінює надмірні потоки пластичної енергії, наповнюючи простір площі емоційно, ритмізуючи його і об'єднуючи в цілком закінчене ціле. Пам'ятник визначає загальну форму площі та згладжує одноманітний строгий стрій прямокутних і жорстких форм оточуючих споруд, притаманних місту [7; 53], вносить елемент національної поезики.

За пластичним вирішенням пам'ятник виконано з орієнтуванням на кращі зразки вітчизняного і зарубіжного монументального мистецтва, хоча авторський колектив відмовився від «ілюстративного» підходу, характерного для української, російської та білоруської скульптури в минулому. Зі слів П.Подольця, одного з авторів, при роботі над проектом, детально вивчалися пам'ятники вітчизняного та зарубіжного монументального мистецтва; аналізувалися пластико-формотворчі закономірності пам'ятника І.Федорову у Львові, відзначалися елементи його композиційної цілісності та узагальнення. Цікавилися також грузинською монументальною пластикою, якій притаманна лапідарність пластичних форм, патетична напруга та величавість образів [2]. На таких засадах працювали відомі грузинські скульптори Е.Амашукелі (автор статуї «Мати-Грузія», монумента Перемоги в Горі) та М.Бердзенішвілі (автор пам'ятника поету Д.Гурамішвілі в Тбілісі). Аналогічні образно-сміслові пластичні характеристики автори прагнули втілити в пам'ятнику Шевченку, наповнити його особливим ідейним змістом національної свідомості, незалежності, свободи. Тому постаць зображено в русі. «Ілюстративний» характер повністю відсутній, пам'ятник не є звичайною ілюстрацією творчості великого поета, монумент постає як могутній узагальнюючий образ із великим образно-смісловим наповненням. Привертає увагу пластика голови поета: втомлений, але вольовий та зосереджений погляд, пластичні форми вирішені узагальнено, цілісно, не подрібнені випадковими елементами, усе підкорено відтворенню основного – величі, значимості та грандіозності зображеної людини. Цьому сприяє зображення плаща поета; на ньому немає деталей, які змінювали б силует, до того ж, до низу він полегшується, незважаючи на відсутність прорізних деталей.

Пам'ятник став знаковим як для міської інфраструктури, так і в контексті вітчизняного монументального мистецтва. Він увійшов до скарбниці регіональної та загальнодержавної культурно-мистецької спадщини, ставши символом м. Рівне [7; 56]. Авторському колективу, не порушуючи принципів стилістики сучасної європейської пластики, вдалося зберегти ментальну ідентичність та творчу самобутність.

Висновки. Розглянувши основні аспекти спорудження пам'ятника Т.Шевченку у м. Рівне, можемо стверджувати, що спорудження такого монумента в місті було б неможливе без відповідних передумов, що склалися в державі, без внутрішнього співпереживання та приналежності до історичної долі України, її національної пам'яті усіх, хто до цього причетний, особливо авторському колективу. Авторам довелося здійснити велику роботу з архітектурно-мистецькою, історичною, народознавчою джерельною базою, створенням проекту ансамблю, макету монумента, безпосередньо над самим зразком у матеріалі. Як результат, створений об'ємно-просторовий ансамбль з монументом у центрі не лише органічно доповнює центральну площу міста, об'єднує усі існуючі та новостворені архітектурні і скульптурні форми у гармонії з навколишнім простором, він по особливому одухотворений смисловим наповненням та ідеєю значимості, величі зображеного поета. Образ Шевченка наділений рисами патетичної напруги та величавого спокою одночасно, така особливість пам'ятника найбільше визначає творчу оригінальність авторського колективу. Можемо стверджувати, що створений на кращих традиціях монументального мистецтва пам'ятник відповідає просторово-композиційним завданням та вимогам до пам'яток такого типу. Вирішено найважливіше завдання – загальний пластичний об'єм пам'ятника, уся його маса утвердилась у просторі центральної площі міста, а уся площа виявилася композиційно завершеною [3; 146]. Композиційним центром, його пластичною кульмінацією став сам пам'ятник, наділений особливим ідейним змістом, що повністю розкриває образ поета, несе у собі ідею національної самосвідомості, незалежності, звільнення. Тому цей пам'ятник є значним у культурно-мистецькій спадщині, його поява продовжила та доповнила вагомі досягнення вітчизняної монументальної скульптури.

Список використаної літератури

1. *Велігоцька Н.* Монументальна скульптура в середовищі сучасного міста / Н. Велігоцька // Образотворче мистецтво, 1982. – № 2. – С. 8-13.
2. *З приватного архіву П.Подольця.*
3. *Пам'ятники, пам'ятні знаки, меморіальні дошки Рівненської області: наук.-допом. бібліогр. покажч.* / Рівнен. обл. універс. наук. б-ка; уклад.: Л. М. Малишева, Н. М. Кожан; – Рівне : Волин. обереги, 2015. – 186 с.
4. *Полякова Н. И.* Скульптура и пространство / Н. И. Полякова. – М. : Сов. художник, 1982. – 196 с.
5. *Протас М. О.* Українська скульптура ХХ століття / М. О. Протас / Ін-т проблем сучасного миств. Акад. наук України. – Київ : Інтертехнологія, 2006. – 278 с. : іл.
6. *Протас М. О.* Скульптурные симпозиумы Украины: Стилистико-парадигмальная эволюция / М. О. Протас / ИПСИ НАИ Украины. – Київ : Феникс, 2012. – 400 с.: ил.

7. *Степанишин Б.* Пам'ятник Т. Шевченку в Рівному / Б. Степанишин // Волинь, 1992. – С. 4-5.
8. *Турчин В. С.* Монументы и города / В. С. Турчин. – М. : Сов. художник, 1989. – 204 с.

References

1. *Velihots'ka N. Monumental'na skul'ptura v seredovyschchi suchasnoho mista* / Velihots'ka N. // *Obrazotvorche mystetstvo*, 1982. – #2. – S. 8-13.
2. *Z vlasnogo arhivu P.Podolcia.*
3. *Pam'yatnyky, pam'yatni znaky, memorial'ni doshky Rivnens'koyi oblasti: nauk.-dopom. bibliohr. pokazhch.* / Rivnen. obl. univers. nauk. b-ka; uklad.: L. M. Malysheva, N. M. Kozhan; – Rivne : Volyn. oberehy, 2015.–186 s.
4. *Polyakova N. Y. Skul'ptura y prostranstvo* / Polyakova N. Y. – М. : Sov. khudozhnyk, 1982. – 196 s.
5. *Protas M. O. Ukrainska skul'ptura XX stolittia* / Protas M. O. – К. : Intertekhnologia, 2006. – 278 s.: il.
6. *Protas M. O. Skul'pturnie simpoziumi Ykrainy: Stilistiko-paradigmalna evolucion* / Protas M. O. / IPCI NAI Ukrainy. – К. : Feniks, 2012. – 400 s.: il.
7. *Stepanyshyn B.* Pam'yatnyk T.H.Shevchenku v Rivnomu / B. Stepanyshyn // Volyn', 1992.
8. *Turchyn V. S. Monumenty y horoda* / Turchyn V. S. – М. : Sov. khudozhnyk, 1989. – 204 s.

ПАМ'ЯТНИК Т. ШЕВЧЕНКУ КАК ОДИН ИЗ ЭЛЕМЕНТОВ КУЛЬТУРНОГО НАСЛЕДИЯ ГОРОДА

Сташук Александр Андреевич, кандидат педагогических наук, доцент,
Ривненский государственный гуманитарный университет, г. Ривне

Рассмотрены основные этапы сооружения памятника Т.Шевченку. Проанализированы архитектурно-художественные составные данного сооружения как монументального памятника, который стал объединительным элементом застройки центральной части города. Раскрыта роль этого архитектурного памятника как одного из важнейших элементов культурно-эстетического наследия г. Ривне, рассмотрены социальные противостояния, стоявшие на преграде.

Ключевые слова: памятник Т.Шевченку, монументальный ансамбль, архитектурная памятка, скульптура, культурно-эстетическое наследие.

THE MONUMENT TO TARAS SHEVCHENKO AS AN IMPORTANT ELEMENT OF THE CULTURAL AND ARTISTIC HERITAGE IN RIVNE

Stashuk Alexander, Candidate of Pedagogic Sciences,
Associate Professor, Rivne State Humanitarian University, Rivne

The research gives the review of the main stages of the construction of the monument to Taras Shevchenko in Rivne in its historical retrospective. The article analyzes the architectural and artistic factors of a monumental construction of the monument, which was the unifying element in the building of the city centre. The role of the architectural monument as one of the important elements of the cultural and artistic heritage of Rivne is also highlighted. The social confrontation that stood in the way was considered.

Key words: monument to Taras Shevchenko, a monumental ensemble, architectural monument, sculpture, cultural and artistic heritage.

UDK 725.94(477.81)

THE MONUMENT TO TARAS SHEVCHENKO AS AN IMPORTANT ELEMENT OF THE CULTURAL AND ARTISTIC HERITAGE IN RIVNE

Stashuk Alexander, Candidate of Pedagogic Sciences,
Associate Professor, Rivne State Humanitarian University, Rivne

Subject. The research gives the review of the main stages of the construction of the monument to Taras Shevchenko in Rivne in its historical retrospective. It is told about the implementation of the priority tasks such as announcement of the competition for a better model of the monument, the jury list, etc.

Methodology. The study used the data from the available documentary reference to specific individuals involved in the construction of the monument, in some cases the stories are mentioned by the authors of the monument.

Results. The article analyzes the architectural and artistic factors of a monumental construction of the monument, which was the unifying element in the building of the city centre. The role of the architectural monument as one of the important elements of the cultural and artistic heritage of Rivne is also highlighted. The features of the local urban planning in the connection with the construction of the monument, the monument as a part of the traditional attributes of a whole developed urban system are examined. There was made an attempt of analytical interpretation of the monument according to the similar monuments of the world sculpture. The social confrontation that stood in the way was considered. The author briefly talks about the coverage of the researched topic in the academic art history sources, periodical literature.

Novelty. In the science of art this is one of the first attempts of analytical interpretation of the monument to Taras Shevchenko in Rivne as an important element of cultural and artistic heritage.

Practical meaning. This work can be used for further research to more complete and detailed study of the created monumental landmarks in Rivne.

Key words: monument to Taras Shevchenko, a monumental ensemble, architectural monument, sculpture, cultural and artistic heritage.

Надійшла до редакції 11.11.2016 р.

УДК 379.85:069

МУЗЕЙНИЙ ТУРИЗМ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

Шолудько Наталія Гаврилівна, доцент кафедри культурології та музеєзнавства,
Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне

Проаналізовано передумови і тенденції розвитку культурного туризму як ресурсу регіонального розвитку та фактора впливу на соціальну й культурну сферу, екологію, зовнішньоекономічну діяльність і міжнародні відносини. Досліджено специфіку взаємодії й взаємообумовленості розвитку музею і туризму. порушено питання щодо переосмислення концепції музею, що представляє його модель як соціально-обслуговуючу, адже умови сьогодення поставили музей в умови ринкової конкуренції, а музейний продукт у сферу економіки послуг. Розглянуто музейний туризм як різновид програмного туризму, як інноваційну діяльність музеїв у сфері культурного туризму з виробництва і реалізації туристських продуктів музейного характеру. Осмислено сутність і унікальність музейного продукту, його значення у процесі залучення до музею туристів.

Ключові слова: туризм, музей, турист, культурний туризм, музейний туризм, музейний продукт.

Постановка проблеми. Завдяки низці факторів культурний туризм на початку XXI ст. став світовим соціокультурним феноменом зі своєю гуманітарною і глобальною місією. Досліджуючи це явище, не можливо оминати увагою ті культурні процеси, що відбуваються у сучасному світі, де туризм стає чинником розвитку цивілізації, однією зі складових економіки, соціальної сфери [10]. Туризм посідає важливе місце у культурно-економічному просторі більшості країн світу. Стан сучасного соціуму як в Україні, так і світі все частіше дозволяє говорити про нашу епоху як поворотний момент в історії. Експерти Всесвітньої туристської організації прогнозують що у 2020 р. подорожуватимуть 1,5 млрд. жителів Землі, які дозволять заробити тим, хто їм таку послугу надаватиме 2 трильйони доларів. Нове розуміння культури в суспільному розвитку й усвідомлення необхідності збереження культурного різноманіття у світі розширюють перспективи культурного туризму як ресурсу регіонального розвитку, а також впливу на соціальну й культурну сферу, екологію, зовнішньоекономічну діяльність і міжнародні відносини. У цьому зв'язку, зазначає І. Винниченко, музеї на ринку туристичних послуг повинні розглядатися як основний осередок культури, відправна точка для вивчення туристом країни або регіону. А промоція музеїв – важливе стратегічне завдання будь-якого плану розвитку туризму [3].

Аналіз останніх публікацій. У другій пол. XX ст. низка досліджень спрямовується на осмислення феномену туризму у філософському, культурологічному (М.Цюрупа, В.Федорченко, В.Пазенок), соціальному (Д.Джафарі), історичному (М.Соколова, В.Квартальнов, М.Біржаков) теоретичному (І.Гаврилишин, В.Мацола) аспектах. У цей же час помітне зростання інтересу дослідників до теоретичних проблем діяльності музею як соціального інституту у мистецтвознавчому (О.Волкова), історичному (Р.Маньковська, Г. Скрипник) аспектах. Активізація туристичної діяльності на межі тисячоліть спричинила активний розвиток анімаційного компоненту. Серед активних учасників у справі вирішення цієї проблематики Л.Курило, С.Килимистий. Питанню ролі культурного туризму, його складової – музейного туризму у розвитку національної культури, економіки, духовного потенціалу суспільства присвячено дослідження Є.Ковальчука, А.Романчука, Д.Петрової, В.Куліка.

Аналіз опублікованих наукових праць виявив певну невисвітленість низки проблем музейного туризму та стратегій взаємодії, власне, музею і туризму. Деякі аспекти цього феномену ще потребують наукового осмислення.

Мета розвідки полягає в осмисленні взаємозв'язку та взаємообумовленості розвитку музею і туризму крізь призму викликів сучасності.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасному глобалізованому світі помітні тенденції зміщення акцентів туристичних інтересів. Популярні у другій половині XX століття («Sun», «Sea», «Sand») – сонце, море, пісок, у новому тисячолітті все більше поступаються, або доповнюються формами туризму пізнавального характеру, серед яких на чільне місце виходить культурний (музейний) туризм.

Перед організаторами туристичної діяльності все більше постають проблеми урізноманітнення, пошуків атрактивності турів незалежно від виду туризму. Навіть суто відпочинкові тури, у більшості, повинні мати пізнавальну складову. Такі запити туристів обумовлені реаліями постіндустріального суспільства, серед яких важливе місце належить розвитку інформаційного простору, що створює умови ознайомлення з

ЗМІСТ

<i>Постоловський Р. М.</i> Вітальне слово	3
<i>Виткалов С. В.</i> Вища школа і сучасні реалії України	4

Розділ I. ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНА РЕТРОСПЕКТИВА ЛЮДСЬКОЇ ТВОРЧОСТІ

<i>Гладишев А. С.</i> Культурно-мистецька та містобудівна спадщина середньовічного м. Дубно у культурному просторі ХХІ сторіччя	6
<i>Кіндратюк Б. Д.</i> Дзвонарська культура в українському галицькому мудрослів'ї, згромадженому та поясненому І.Франком	10
<i>Пилипенко І. Я.</i> Вплив реформ 1920–1930-х рр. на діяльність майстерні монументального живопису української академії мистецтва	15
<i>др. Маріуш Шайда.</i> Природа і роль релігійної віри в перспективі психоаналізу і філософії Віктора Еміля Франкла	20
<i>Лосик Г. І.</i> Типологія та художні особливості писанкарства Опілля та Бойківського Підгір'я кінця ХІХ–ХХ століття	26
<i>Виткалов С. В., Корольчук О. Л.</i> Сучасні проблеми культурної сфери в контексті трансформаційних змін українського суспільства	30
<i>Мохнюк Р. С.</i> Громадянська культура як змістонаповнююча домінанта навчального процесу у системі андрагогіки (узагальнення досвіду Рівненського центру підвищення кваліфікації та перепідготовки працівників культури національної академії керівних кадрів культури і мистецтв)	34
<i>Кондратчук В. В.</i> Культурологічний аспект національно-державних зрушень кінця 80 – початку 90-х років ХХ століття на Рівненщині	40
<i>Бойко Л. П.</i> Ціннісна природа соціокультурного простору	45
<i>Данник К. О.</i> Вірменська молодь у сучасному українському культурному просторі	50
<i>Андрєєва А. С., Казначєєва Л. М.</i> Плекання українських традицій в культурно-дозвіллевих проектах пластунів	55
<i>Плюта О.П.</i> Українська кухня як феномен побутової культури: до історіографії питання	59

Розділ II. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ КУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

<i>Шандренко О. М., Козаченко В. В.</i> Архітектоніка: слово – поняття – термін	65
<i>Тадля О. М.</i> Менеджмент шоу-бізнесу: сутність і основні напрями діяльності	70
<i>Любченко О. М.</i> Мистецтво як засіб задоволення художніх потреб людини у вільний час	77
<i>Горбатова Н. О.</i> Створення художнього образу у хореографічному мистецтві	81
<i>Чернишевич Н. І.</i> Масове народне свято в соціокультурному процесі	86

<i>Тюска В. Б.</i> Формування професійної культури майбутніх педагогів-організаторів дозвілля в умовах клубної діяльності	91
<i>Чеплаков С. О., Костюк Л. К.</i> Військово-патріотичне виховання української молоді в сучасних умовах	96
<i>Гаврилюк Л. В., Казначеева Л. М.</i> Впровадження ідей В.О. Сухомлинського у сучасній школі (на прикладі драматичного гуртка Сарненського навчально-виховного комплексу «Школа-Колегіум» ім. Т.Г. Шевченка)	101
<i>Кімстач Ю. Н.</i> Штрихи: ще один погляд на проблему	106

Розділ III. ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ШКОЛИ

<i>Вербицька П. В.</i> Сучасні вектори розвитку освіти й культури молоді	111
<i>Галатюк М. Ю.</i> Розвиток спортивної культури студентської молоді засобами фізичного виховання та фізкультурно-оздоровчої роботи	115
<i>Дзюбишина Н. Б.</i> Виховний та освітній потенціал культури у духовному розвитку студентів ВНЗ	119
<i>Герц І. І., Нечасенко Т. В.</i> Роль зовнішньої техніки в процесі оволодіння сценічним мовленням	123
<i>Бєдакова С. В.</i> Празький період творчості Н.Нижанківського в контексті громадянського виховання майбутніх вчителів музичного мистецтва	129
<i>Свіридовська Л. М.</i> Громадянське виховання майбутніх вчителів музичного мистецтва: за матеріалами української музичної класики	134
<i>Тарчинська Ю., Тарчинська І.</i> Спільна музично-виконавська діяльність у наукових дослідженнях	138
<i>Тетюк М. Т.</i> Вибір сценічних жестів студентами класу академічного співу ВНЗ	144
<i>Овсіюк Н. М., Даюк Ж.</i> Педагогічний репертуар у формуванні технічних та виконавських якостей співака	148
<i>Волошина Л. П.</i> Досвід видатних педагогів класичного танцю як основа сучасної хореографічної освіти	153
<i>Просолович С. М.</i> Методика формування компетентнісного підходу при підготовці сучасних фахівців у Миколаївському муніципальному академічному коледжі	157
<i>Уколова М. Ю.</i> Модельні агентства та школи і формування духовної культури сучасної молоді: на прикладі модельних шкіл «Панна» та «Artmodels» м. Рівне	161

Розділ IV. КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКА ПАРАДИГМА УКРАЇНИ В РОЗМАЇТТІ ВИЯВІВ

<i>Щербань А. Л.</i> Семантика орнаменталізації посуду неолітичної спільноти ямково-гребінцевої кераміки з території України	165
<i>Дихнич Л. П.</i> Маскарадні костюми Чарльза Ворта як важливий елемент європейської моди другої половини XIX століття	171
<i>Бійо В. В.</i> Французький придворний балет	176
<i>Оленюк Д. В.</i> Німецька вокальна школа: Юліус Штокгаузен – видатний співак і педагог	181

Костюк Л. К., Новачук А. С. Українське авангардне малярство як предмет досліджень у вітчизняній історіографії	185
Кожесков О. В. Дизайн у мистецтві	190
Оборська С. В. Технології промислового дизайну у контексті декоративно-прикладного мистецтва	196
Бистрякова В. Н., Осадча А. М., Гула Є. П. Розвиток дизайну в Україні	200
Соловійов В. А. Художній образ в мистецтві як феномен освоєння свідомістю людини навколишньої дійсності	206
Лобан Т. Й. Хореографічний спадок Моріса Бежара в контексті сучасного мистецтва танцю	211
Помпа О. Д. Чинники формування народних танців	215
Кравець А. А. Українська школа жіночого балетного виконавства другої пол. ХХ століття: творча спадщина Алли Гавриленко	218
Яремчук О. В., Даниленко М. П. Сучасний розвиток українського музичного мистецтва: тенденції та подальші перспективи	222
Шмаленко О. І. Фестиваль «Червона Рута»: традиції одноіменного ансамблю	226
Михайлець В. В. «Вона» як зразок рок-балади у творчості гурту «Плач Єремії»	230
Ігнатова Л. П. Сучасна музична культура: тенденції розвитку	235
Цуп Ю. В. Втілення співочого слова Кобзаря у вокальній музиці та тексти Т.Шевченка в Київській області (на Богуславщині)	240
Сташук О. А. Пам'ятник Т.Шевченку як один з елементів культурно-мистецької спадщини м. Рівне	243
Шолудько Н. Г. Музейний туризм: виклики сучасності	247
Янишевська Ю. О. Тематичні напрями молодіжного туризму	253
Перець О. В. Музей як культурний феномен: на прикладі діяльності Радивилівського районного історичного музею	258
Білінський М. М. Шевченківські пам'ятки Черкащини як туристичний ресурс регіону	264
Адамчук К. Д. Культурний потенціал національного історико-меморіального заповідника «Поле Берестецької битви»	269
Капінос Т. Е. Пам'ятки Кременеччини в структурі культурної спадщини України	274
Карпова Л. О. Лояльність гостей ресторану: до проблеми гостинності	278

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ

АЛЬМАНАХ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА «АФІНА» КАФЕДРИ КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА
МУЗЕЄЗНАВСТВА РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

ВИПУСК 16

Наукове редагування і коректура – *проф. Виткалов В.Г.*
Упорядкування, верстка та макет – *доц. Виткалов С.В., Федорук Л.М.*
Відповідальний за випуск – *Виткалов В.Г.*

Підписано до друку 24.11.2016. Замовлення № 201/1.
Формат 60x84 1/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. арк. 37.4. Наклад 100 прим.

Адреса редакції: м. Рівне, вул. С.Бандери, 12.
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра культурології та музеєзнавства. Тел. 0 (362) 63-42-62

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ: Альманах наукового товариства «Афіна» кафедри культурології та музеєзнавства. – Вип. 16 / За ред. проф. В.Г. Виткалова. – Рівне: РДГУ, 2016. – 286 с.

*Свідотство про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації, серія КВ № 15561-4033 Р.
Зареєстрованого Міністерством юстиції України, наказ № 1489/5 від 18.08.2009 р.*

ISBN 978-966-8424-77-9

**ББК 71.0
УДК 08:168.522**

Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету
33028, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12